# GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḐI.
Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe şése lunĭ 18 fr., pe trei lunĭ 9 francĭ.

ANULŬ XLVII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.
ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

**Nr. 217.** *Mercurĭ 14 (26) Noemvre* **1884.**


## Braşovŭ, 13 (25) Noemvre

Când mădularele unui organismŭ nu funcţiunéză tóte în regulă; când unulŭ séu altulŭ dintr'însele nu-şĭ împlinesce chiămarea, fie din ceuse interne, fie că i s'a pusŭ vr'o piedecă din afară, atuncĭ se ḑice că acestŭ organismŭ sufere.

Cetimŭ câte odată prin foile nóstre, că organismulŭ nostru naţionalŭ sufere. Acésta nu însémnă alta decâtŭ că factorii, din care se compune poporulŭ, nu lucră toţĭ aşa precum se cere ajutându-se unulŭ pe altulŭ şi cu toţii servindŭ marei cause naţionale. Şi décă este adevĕratŭ, că organismulŭ nostru naţionalŭ sufere, atuncĭ nu puţinŭ contribue la acésta neajunsurile nóstre pe tĕrêmulŭ vieţei bisericescĭ, singurulŭ adăpostŭ ce ni-a mai rĕmasŭ în lupta grea pentru esistenţa naţională.

Intre cele două bisericĭ române din Transilvania şi Ungaria, biserica greco-orientală posede o estinsă autonomiă, bine definită şi garantată prin lege. Acésta autonomiă a fostŭ câştigată cu marĭ sacrificii şi nu este în biserică unŭ singurŭ membru înţelegĕtorŭ, care sĕ nu sêmţă, că mai alesŭ în vitregele împrejurărĭ actuale acésta autonomiă trebue sĕ fie păzită şi apĕrată de fiecare ca lumina ochiului.

Acésta o sĕmţimŭ cu toţii şi tocmai de aceea trebue sĕ cuprindă mare întristare pe cei ce urmărescŭ cu atenţiune de câţiva ani încóce mersulŭ lucrurilorŭ în sînulŭ metropoliei române greco-orientale.

Organismulŭ acestei metropolii sufere aḑi cumplitŭ, funcţionarea lui regulată este, împedecată, din causă că unulŭ din mădularele lui a amorţitŭ. Şi nenorocirea cea mai mare este că aaestŭ mădularŭ nu este nicĭ mâna stângă, nicĭ cea dréptă, ci este chiar capulŭ, care trebue sĕ cugete şi sĕ lucre necurmatŭ, décă este ca celelalte mădulare ale corpului sĕ fie bine conduse spre împlinirea esactă a misiunei lorŭ.

Şi într'adevĕrŭ urmărindŭ cele ce se petrecŭ faţă cu importanta cestiune a convocărei şi întrunirei congresului naţionalŭ bisericescŭ şi vĕḑêndŭ, cu ce indiferenţă este tractată acéstă cestiune de factorulŭ celŭ mai de căpetenia în viaţa bisericéscă, o indiferenţă care ar pune în uimire chiar şi pe fataliştii orientali, trebue sĕ venimŭ la convingere, că capulŭ bisericei gr. or. Metropolitulŭ este bolnavŭ, — greu bolnavŭ.

Când omulŭ este bolnavŭ, elŭ se află mai multŭ séu mai puţinŭ într'o stare psihică anormală şi-şĭ pierde voia de a se ocupá de afacerĭ, cari sunt împreunate cu mari griji şi cu multă rĕspundere. Póte într'unŭ asemenea momentŭ de rea dispoziţiune a primitŭ P. S. Sa Metropolituln scrisórea ministrului de culte Trefort, în care acesta îşĭ esprimă dorinţa de a se amâna congresulŭ, ca sĕ nu coincidă cu aniversarea revoluţiunei lui Horia.

Décă ar fi fostŭ în tótă vigórea sa corporală şi spirituală Metropolitulŭ şĭ-ar fi datŭ contŭ de ceea ce face şi ar fi rĕspunsŭ ministrului: Barátom, orĭ cât aşĭ voi sĕ te mulţămescŭ, de astă-dată nu potŭ sĕ-ţĭ facŭ pe voiă, pentru că legea e lege şi biserica n'are nicĭ unŭ amestecŭ cu politica ḑilei. Dér Metropolitulŭ suferea, şi în acéstă stare nu numai că n'avea putere de a resista dorinţei ministrului, dér póte că însuşĭ a dorítŭ ca sĕ-şĭ mai amâne grijile archipăstorescĭ pentru câtŭ va timpŭ.

Intr'aceea s'a hotărîtŭ pentru întrunirea congresului terminulŭ de 11 (23) Noemvre. S'a făcutŭ din nou arătarea Maiestăţii Sale despre convocare. Incuviinţarea prea înaltă s'a şi datŭ, dér fatalitatea a voitŭ, ca ea sĕ zacă vre-o ḑece ḑile la ministerulŭ de culte neespedată şi unii ḑicŭ, că acésta s'a întêmplatŭ fără scirea ministrului. In cele din urmă s'a telegrafiatŭ de urgenţă la Budapesta şi actulŭ a sositŭ în 17 Noemvre st. n. la Sibiiu.

Mai era prin urmare timpŭ, ca sĕ se trimiţă membrilorŭ aleşĭ ai congresului scrisorile de convocare şi episcopii dela Caransebeşŭ şi dela Aradŭ se pronunţară pentru neamênata convocare. Dér aceste cererĭ au aflatŭ pe Escelenţa Sa Metropolitulŭ érăşĭ în dispoziţiunea cea mai rea şi resultatulŭ a fostŭ, că după tóte acestea a declaratŭ, că acum e prea târḑiu, ca sĕ se convóce congresulŭ.

Odată e prea de vreme ca congresulŭ sĕ se întrunéscă, altădată e prea târḑiu. Până când totŭ aşa? Noi scimŭ că statutulŭ organicŭ dispune, ca în casŭ de împedecare a metropolitului presidiulŭ congresului sĕ fie condusŭ de episcopulŭ celŭ mai bĕtrânŭ în funcţiune.

Décă dér Metropolitulŭ este bolnavŭ şi nu póte sĕ-şĭ împlinéscă chiămarea faţă cu biserica, de ce nu lasă, celŭ puţinŭ până la însănătoşare, sĕ conducă altulŭ afacerile? De ce sĕ sufere întregŭ organismulŭ bisericei din causa indispoziţiunei capului ei, când elŭ póte fi înlocuitŭ de altulŭ?

E cu putinţă şi aceea ca estrema indispoziţiă a Metropolitului sĕ aibă şi o altă sorginte. Póte că ea sĕ nasce şi din cansciinţa datoriei neîmplinite. Décă cumva in trei anĭ de ḑile, dela congresulŭ trecutŭ până aḑi, nu s'a lucratŭ mai nimicŭ şi nu s'a făcutŭ mai nicĭ o pregătire pentru congresulŭ, ce are a se întruni şi acésta din vina Mitropolitului, care pare a fi unŭ duşmanŭ principiarŭ alŭ resolvărei la timpŭ a actelorŭ metropolitane, atuncĭ înţelegemŭ de unde vine aversiunea Escelenţei Sale pentru lucrările congresului.

Şi într'unŭ casŭ şi într'altulŭ autonomia bisericei este ameninţată prin acésta stagnare a vieţei sale constituţiunale.

Escelenţa Sa sufere — suntem convinşĭ dér neasemĕnatŭ mai multŭ suferŭ fiii bisericei. sufere poporulŭ nostru în urma fatalelorŭ lui indispoziţiunĭ. Esistă o lege bisericéscă, esistă unŭ dreptŭ constituţionalŭ, ce trebue sĕ-lŭ eserciteze fie-care fiu alŭ bisericei, suntŭ în fine interese de viaţă ale poporului românŭ, cari nu iértă ca pentru capriciile unei persóne bolnave, fie acésta chiar şi Metropolitulŭ, sĕ se jicnéscă şi sĕ se calce în picióre.

———

## O apĕrare oficiósă.

In ḑilele trecute, »Köln. Ztg.« a publicatŭ o corespondenţă din Viena, care se ocupă de păşirea comitelui Kalnoky în delegaţiunĭ. Corespondentulŭ ḑice, că Kalnoky urmăresce altă politică de cum a urmăritŭ comitele Andrássy. Pe când acesta credea, că alianţa cu Germania e de ajunsŭ sĕ scape monarchia habsburgică din orĭ ce periculŭ, succesorulŭ sĕu baronulŭ Haymerle a căutatŭ sĕ lege relaţiunĭ intime cu Italia, şi i-a şi succesŭ. Comitele Kalnoky s'a silitŭ însă sĕ întreţînă monarchia totdéuna bune relaţiunĭ şi cu Rusia. Prin alăturarea Rusiei la alianţa austro-germană, ḑice corespondentulŭ, nu se mai póte ascunde, că alianţa a luatŭ altă formă şi s'a produsŭ óre care neîncredere în Ungaria, care însă din motive tactice nu se póte manifestá aşa pe faţă, precum s'a observatŭ acésta de rĕspunsurile ministrului de esterne la diferitele întrebărĭ ale delegaţilorŭ.

»Pester Lloyd‘« ocupându-se de acéstă corespondenţă ḑice, că prin înţelegerea monarchiei nóstre cu Rusia alianţa a rĕmasŭ şi în formă şi în cuprinsŭ aceeaşĭ. Ministrulŭ Kalnoky numai la o întrebare n'a rĕspunsŭ şi anume: în care casurĭ îndatorirea de apĕrare reciprocă devine faptă între monarchia nóstră şi între Germania? De asemenea nimenea n'a avutŭ intenţiunea, ḑice fóia tisaistă, sĕ aducă pe comitele Kalnoky în perplexitate prin diferitele întrebărĭ ce i s'au făcutŭ.

Luândŭ apoi fóia pestană în apĕrare pe comitele Andrassy, ḑice că acesta în politica esternă nu s'a condusŭ nicĭ de „sângele sĕu maghiarŭ,« cum ḑice corespondentulŭ, nicĭ de istoria patriei sale. Elŭ n'a făcutŭ nicĭ odată politică antirusescă, ba din contră a fostŭ unŭ timpŭ, ḑice »Pester Lloyd,« când Andrassy era acusatŭ de o pré mare amiciţiă faţă cu Ruşii, când i s'a luatŭ în nume de rĕu, că s'a dusŭ la Reichstadt, ca sĕ pună acolo la cale o înţelegere cu Rusia, că dênsulŭ mai târḑiu, din consideraţiune către Rusia, n'a ascultatŭ de strigătulŭ celŭ silea sĕ ocupe milităresce Serbia şi că n'a aprobatŭ demonstraţiunile turcofile ale compatrioţilorŭ sĕi etc. Nu e vina lui dacă în urmă, după esperiinţele făcute, n'a pré avutŭ încredere în promisiunile rusescĭ. Comitele Andrassy a căutatŭ sĕ reguleze afacerile orientale în înţelegere cu puterile, ér nu numai cu Rusia, cum ar fi vrutŭ acésta.

La învinuirea corespondentului, că Maghiarii suntŭ în mare parte din motive personale contrarĭ ai actualului ministru de esterne, fiindcă ei dorescŭ sĕ aibă câtŭ mai curêndŭ érăşĭ unŭ Ungurŭ în fruntea afacerilorŭ esterne, o respinge »Pester Lloyd« ḑicêndŭ, că Ungurilorŭ le e indiferentă persóna de la esterne, numai sĕ lucreze bine şi în interesulŭ monarchiei. Scopulŭ corespondentului este, sĕ intrígeze în contra comitelui Andrassy.

———

## Regularea Dunării.

Proiectulŭ de lege, ce s'a presentatŭ camerei deputaţilorŭ, pentru regularea Dunării pe întinderea Deveny-Radvany, prevede suma de 17 milióne fl. pentru acéstă lucrare, din care 600,000 fl. deja s'au adausŭ în bugetulŭ pe anulŭ viitorŭ. Durata lucrărilorŭ e prevĕḑută pe 12 anĭ. Acésta suma de 17 milióne însĕ, precum şi durata lucrărilorŭ nu presintă o valóre absolută, căcĭ suntŭ ómenĭ specialĭ, carĭ ḑicŭ, că cheltuelile vorŭ trece peste suma propusă şi în casulŭ acesta şi lucrările vorŭ suferi o întârḑiere.

»Pester Lloyd,« arătândŭ importanţa acestei lucrărĭ ḑice, că cu începutulŭ ei afacerea întregei regulărĭ a Dunării întră în stadiulŭ esecutării practice, ceea ce dovedesce, că Ungaria şi pe acestŭ câmpŭ îşĭ indeplinesce îndatoririle sale. Dar de acéstă lucrare e legată chiar sórta producţiunii economice a ţĕrii, ḑice fóia ungurésca, care continuă astfelŭ:

„In critica periódă, care a începutŭ pentru ramura principală a produsului nostru naţionalŭ şi ale cărei apariţiunĭ se vorŭ accentuá póte şi mai tare, lucrarea proiectată acum forméză unŭ momentŭ, care nu oferă mai puţine temerĭ ca speranţe... Problema, a cărei resolvare s'a propusŭ, atinge mai ântêiu siguranţa ţinuturilorŭ riverane, care, cu regularea progresivă pe pămêntulŭ austriacŭ, suntŭ espuse la pericule totŭ mai marĭ; afacerea privesce apoi întregŭ complexulŭ politicei nóstre de comunicare şi în fine îndatoririle internaţionale ale ţĕrii. In nicĭ una din aceste trei privinţe agendele nóstre nu sécă cu actualulŭ proiectŭ de lege. Cu referinţă la apĕrarea ţĕrmilorŭ se ivescŭ şi alte cestiunĭ, care privescŭ parte celelalte întinderĭ atinse de Dunăre, parte totalitatea problemelorŭ nóstre pe tĕrêmulŭ regulării fluviului.... Dar nu ne e permisŭ, d'a mai amâná lucrarea. Acésta e o întreprindere din cele mai grele, dar nu se póte respinge, căcĭ décă cere sarcine marĭ, îşĭ are şi ea avantagiele ei.«

———

## PROIECTULU UNUI CODICE CIVILU.

Comisiunea alésă pentru desbaterea proiectului unui codice civilŭ s'a ocupatŭ în şedinţa cea mai de curêndŭ de dreptulŭ de moştenire, modificândŭ în modŭ esenţialŭ textulŭ proiectului.

Astfelŭ §. 119 s'a înlocuitŭ prin alţî doi paragrafî noui, carî sună: Capacitatea de a testa începe cu împlinirea anului alŭ 14-lea alŭ etăţii testatorului; esceptiune facŭ fraţii vre unui ordinŭ, carî au depusŭ jurămêntulŭ paupertăţii, şi surdomuţii. In privinţa capacităţii de testare a persónelorŭ bolnave de spiritŭ se aplică regulele generale despre capacitatea acţiunii. Décă se afirmă, că testatorulŭ, care nu mai póte usá de mintea sa, în timpulŭ testării a fostŭ cu mintea 'ntrégă, acéstă afirmare trebue dovedită prin ómenî precepêtorî, carî au cercetatŭ bine starea spirituală a testatorului, séu prin alte dovedî sigure.

Paragrafulŭ 120 s'a modificatŭ astfelŭ: Acei minorenî, carî au trecutŭ de 14 anî, dar n'au ajunsŭ alŭ 18-lea anŭ alŭ etăţii, apoi surdo-muţii potŭ face numai testamentŭ publicŭ. Orbii potŭ face numai testamentŭ verbalŭ séu publicŭ. In §. 123 s'a esprimatŭ, că persóne juridice, reuniunî şi societăţî concese, décă în timpulŭ testării n'au fostŭ constituite legalŭ, totuşi potŭ dobêndi ce li s'a testatŭ, décă constituirea lorŭ s'a făcutŭ după mórtea testatoru'uî, dar celŭ multŭ în timpŭ de 10 anî după mórte. La fundaţiunî, testamentulŭ póte forma totdéuna unŭ documentŭ de fundaţiune.

In §. 125 s'a adausŭ: De altmintrelea, în privinţa efectului unei rătăcirî a testatorului se aplică regulele generale ce privescŭ afacerile de dreptŭ. Paragrafulŭ 126 s'a modificatŭ astfelŭ: Décă motivulŭ hotărîrei voinţei testatorului lovesce în lege séu în moralitate, dispositiunea se combate. La §. 132 s'a esprimatŭ, că martorî testamentarî nu potŭ fi nicî aceia, carî au fostŭ pedepsiţî pentru mărturiă séu jurămêntŭ falsŭ. Comisiunea a consimţitŭ în fine, ca sĕ nu fie necesară nicî **u n i t a s a c t u s**, nicî **r o g a t i o** în privinţa martorilorŭ testamentarî.

## SCIRILE DILEI.

Mĕsurile esceptionale, pe care le anunţase ministrulŭ-preşedinte ungurescŭ Tisza în cuvêntarea sa din Oradea mare, în contra agitaţiunii socialistice, antiungarice şi antisemitice, despre care a amintitŭ şi mesagiulŭ de tronŭ ungurescŭ, de o camdată nu se vorŭ esecută. După cum spune »Pol. Corr.« acestea mĕsurî se vorŭ aduce înaintea dietei ungurescî numai în a doua sesiune dietală.

Dacă într'adevĕrŭ scirea acésta este adevĕrată, atuncî naţionalităţile şi cu diaristica lorŭ potŭ mulţămi lui Dumnedeu, că ministru-preşedinte ungurescŭ Tisza »s'a înduratŭ« şi le-a mai datŭ »graţiă,« ca sĕ se mai pótă văeta şi plânge înaintea lumii pentru drepturile lorŭ călcate şi confiscate, precum şi pentru nedreptăţile, batjocurile şi ocările, ce le suferŭ di cu di dela elementulŭ ungurescŭ pentru apĕrarea naţionalităţii.

—0—

Aflămŭ, că procesulŭ de presă intentatŭ n-lui G. **B a r i ţ ŭ**, redactorulŭ »Observatorului« din Sibiiu, se va tractá la 3/15 Decemvre înaintea curţii şi juraţî în Sibiiu.

—0—

După datele statistice ale ministeriului de culte şi instrucţiune publică, gimnasiele românescî au pe anulŭ 1884/5 următorulŭ numĕrŭ de scolarî: gimnasiulŭ din Braşovŭ 140, gimnasiulŭ din Blaşŭ 411, gimnasiulŭ din Năsĕudŭ 171, gimnasiulŭ din Beiuşŭ 214; totalŭ 936 scolarî.

—0—

Baronulŭ Alexie Nopcea, la o vênătóre ce a făcut'o pe muntele Isvorŭ, a datŭ de unŭ ursŭ, asupra căruia a şi împuscatŭ. Ursulŭ, de şi lovitŭ de glonţŭ, se aruncă asupra jitarului de pădure Surdu. Intre amêndoi se începe o luptă desperată, căreia îi puse capĕtŭ unŭ glonţŭ din puşca pictorului Kemendy. Surdu scăpă viu cu patru grele rănî de muşcăturile ursului. Pelea acestuia e lungă de 206 centimetri

—0—

In sĕptĕmâna trecută s'a născutŭ în Pesta 237 copii şi au muritŭ 171 persóne. Intre copii născuţî suntŭ 157 legitimî şi 80 nelegitimî; după sexŭ 127 băeţî şi 110 fete. Morţî s'au născutŭ 21 copii.

—0—

Preotulŭ rutênŭ din Crăşnişóra, în Marmaţia, plecă cu sania acum câteva dile, însoţitŭ de soţia şi de copilulŭ sĕu, la Lonca. Pe drumŭ fură atacaţî de unŭ cârdŭ de vr'o 20 de lupî. Caii se speriară şi o luară la fugă. Soţiei preotului îi cădŭ de spaimă copilulŭ din pólă. Nenorocitulŭ tată, vĕdêndŭ acésta, sări din sania, care merse mereu înainte cu femeia ce leşinase. Acum începŭ o luptă fiorósă intre preotŭ şi lupî. Preotulŭ împuşcă cu revolverulŭ două din fére, dar în urmă fu sfăşiatŭ şi elŭ şi copilulŭ de lupî. Când ajunse sania în Lonca, femeea, care era în speranţă, născuse copilulŭ mortŭ, dându'şî şi ea imediatŭ sufletulŭ. Intr'o óră perî întrégă familiă.

—0—

In 9 comune din comitatulŭ Sibiului esistă durerea de unghii între vite.

—0—

»Sloboda« anunţă, că studenţii universitarî din Agramŭ, întrunindu-se ca sĕ alégă comisiunea pentru balulŭ studenţilorŭ din anulŭ acesta, au desbătutŭ cestiunea, că óre sĕ fie séu nu învitatŭ Banulŭ Khuen. Maioritatea s'a esprimatŭ în contra învitării şi era p'aci sĕ se disólve adunarea. In fine, considerândŭ că, prin eschiderea demonstrativă a Banului, nicî unŭ funcţionarŭ n'ar cerceta balulŭ, s'a hotărâtŭ sĕ fie învitatŭ

—0—

Organulŭ episcopului Strossmayer, intitulatŭ „Glasnik«, a fostŭ la 21 Noemvre n. confişcatŭ.

—0—

Legaţiunea română din Parisŭ a telegrafatŭ ministerului de esterne, că tóte sgomotele rĕspândite de diarele românescî în privinţa colerei suntŭ exagerate. Situaţiunea actuală nu presintă nicî unŭ periculŭ seriosŭ.

—0—

»Voinţa Naţională află, că M. S. Regele a semnatŭ decretulŭ, prin care se acordă d-nei Maria V. Cuţarida, doctorŭ în medicină de la facultatea din Parisŭ, medalia »Bene Merenti« clasa II pentru publicaţiunile sale scientifice.

—0—

Municipalitatea din Roma hotărîse sĕ organiseze o mare manifestaţiune naţională în diua reîntrărei regelui Humbert în Capitală. Regele însă a rĕspunsŭ municipalităţei, prin marele sĕu şambelanŭ, că ar dori, ca suma destinată de oraşulŭ Roma organisărei unei demonstraţiunî în onórea familiei regale, sĕ fie întrebuinţată pentru ajutorarea familielorŭ sĕrace, care au suferitŭ din causa colerei.

Regele Italiei Humbert a dăruitŭ 1000 francî unuî soldatŭ neapolitanŭ, care fusese apucatŭ de coleră şi se lupta cu mórtea, dar pe care a supus'o. Când regele visită spitalulŭ, apropiându-se de patulŭ soldatului, acesta se ridică de odată în susŭ şi dise către regele: »Acum morŭ liniştitŭ, căcî amŭ vĕdutŭ pe Majestatea Vóstră.«

—0—

Rectorulŭ universităţii din Madridŭ, în urma năvălirii gendarmilorŭ şi organelorŭ poliţienescî în salele universităţii, ca sĕ urmărescă pe demonstranţî, şî-a datŭ demisiunea, care s'a şi primitŭ. Gendarmî călărî împrăştie de pretutindenea adunările studenţilorŭ, dintre carî s'au arestatŭ vr'o 60.

—0—

Trupa germană de operete va jucá astă-séră piesa »*O diese Männer,*« comediă în 4 acte de Julius Rosen.

## UNU JUBILEU MILITARU DE 50 ANI.

Duminecă în 11/23 Noemvre şi-a serbatŭ contele Bylandt-Rheidt ministrulŭ de rĕsboiu austro-ungurescŭ, jubileulŭ militarŭ de cincî decî de anî. Acestŭ generalŭ se află de optŭ anî de dile în fruntea ministeriului de rĕsboiu. In acéstă posiţiune însemnatŭ contele Bylandt a întrodusŭ unŭ şirŭ de reforme în armata monarchiei pe basa principiului teritorialŭ. Contele Bylandt a avutŭ până acuma iscusinţa şi tactulŭ, de a sciutŭ sĕ'şî câştige simpatiile delegaţiunilorŭ întru unŭ gradŭ, după cum nu s'a întêmplatŭ nicî unuia dintre antecesorii sĕi. Respectulŭ, ce l'a arătatŭ elŭ totdéuna către corporaţiunile representative, precumŭ şi darulŭ, cu care a sciutŭ sĕ facă sĕ înţelégă şi celŭ mai încăpăţînatŭ delegatŭ, chiar şi materiile cele mai grele, i-a atrasŭ iubirea tuturora. Pelângă aceea contele Bylandt ca ministru de rĕsboiu a ţinutŭ mai cu sémă contŭ de finanţele monarchiei, şi a sciutŭ totdéuna sĕ'şî mărginéscă pretenţiunile sale.

Contele Artur Bylandt-Rheidt întră ca cadetŭ în regimentulŭ de pedestrime Nr. 26 — pe atuncî Wilhelm I. regele Olandiei, — dar fù în scurtŭ timpŭ strămutatŭ la regimentulŭ alŭ doilea de artileriă, din care trecù la corpulŭ de bombardare şi după ce absolvi studiele fù denumitŭ în regimentulŭ alŭ doilea de artileriă sublocotenentŭ. In regimentulŭ acesta fù înaintatŭ Bylandt-Rheidt ca locotenentŭ, apoi trecù în statulŭ maiorŭ generalŭ, în care înaintă la rangulŭ de căpitanŭ, mai târdiu fù detaşatŭ éră la alŭ doilea regimentŭ de artileriă, apoi la statulu maiorŭ de artileriă; ca maiorŭ fù ataşatŭ la regimentulŭ ântêiu de artileriă şi ca locotenentŭ-colonelŭ la regimentulŭ de infanteriă Nr. 14. Ca colonelŭ fù Bylandt comandantŭ de artileriă la comanda Nr. 9 apoi alŭ regimentului ântêiu de artileriă, până fù numitŭ preşedinte alŭ comisiunei militare technice şi administrative şi în acéstă posiţiune fù promovatŭ ca maiorŭ generalŭ şi ca locotentŭ marşalŭ campestru. Inainte cu optŭ anî fiindŭ denumitŭ ministru de rĕsboiu alŭ imperiului austriacŭ, fù înaintatŭ contele Bylandt Rheidt în Maiu 1882 generalŭ de artileriă. Espediţiunea din 1848—49 o făcù în Ungaria parte ca comandantŭ alŭ unei baterii călăreţe, parte ca ofiţerŭ alŭ statului maiorŭ şi fù rănitŭ în lupta dela Solnocŭ din 22 Ianuarie 1849. Pentru serviciile sale fù decoratŭ cu crucea militară pentru merite. Ca căpitanŭ fù câtva timpŭ profesorŭ de limba francesă la academia de geniu, în anulŭ 1855 fù comandatŭ la misiunea militară pelângă contele Crenneville în Parisŭ ca maiorŭ şi locotenentŭ-colonelŭ, ca colonelŭ la despărţĕmêntulŭ artileriei în ministerulŭ

---

18.

# FOILETONU.

## Revoluţiunea din 1784.

**(Revoluţiunea lui Horia în Transilvania şi Ungaria 1784—1785 scrisă pe basa documentelorŭ oficiale de N. Densuşianu. Bucurescî 1884. Tipografia „Românulŭ,« Carolŭ Göbl).**

(Urmare.)

Armata se pune în mişcare din tóte părţile spre munţii Abrudului. Situaţiunea era critică. Vĕdêndu-se încunjuraţî de tóte părţile de oştire, ţĕranii muntenî se puseră numai decâtŭ în stare de apĕrare. La Mogoşŭ, la Remeţî, la Buceşŭ şi Vulcanŭ făcură repede tăiăturî colosale de pădurî, baricadară comunele mărginaşe şi închiseră tóte drumurile şi trecĕtorile. Horia dede poruncă comunelorŭ sĕ tragă clopotele, décă se vorŭ apropiá trupe imperiale, şi sĕ nu lase sĕ între în comune nicî unŭ soldatŭ, căcî dacă vorŭ asculta de poruncile sale, Românii din Ardélŭ nu vorŭ mai fi iobagî. Operaţiunile militare în contra rĕsculaţilorŭ se începură la 27 Nov. Cu fiecare trupă mergeau şi preoţî carî aveau misiunea de a dojeni pe ţĕranî şi după cum ordonă episcopulŭ Nichiticî..... »preoţii sĕ se pue înaintea oştii militărescî, şi sĕ dea înaintea rebeliştilorŭ primejdia cea netrecută în care se află.... şi cu totŭ chipulŭ, care se póte sĕ-î îndemneze spre plecăciune sĕ-î aducă la pace«....

In 29 Noemvre. — raportéză comisarulŭ guvernului — v. colon. Schultz a pornitŭ cu 143 soldaţî de infanteriă şi cu 68 husarî sécui, ca sĕ ocupe Ponorulŭ şi Remeţii, dér fù întêmpinatŭ pe vêrfurile şi la strâmtorile munţilorŭ de ţĕranî rĕsculaţî. Aceştia începură sĕ tragă cu puscile, soldaţii sĕ se apere până când într'o încăierătură de 4 óre 15 soldaţî fură rĕniţî, unulŭ (?) rĕmase mortŭ, 17 tâlharî fură tăiaţî şi 3 prinşî; în fine v. colonelulŭ s'a retrasŭ cu trupa sa, asupra căreia la retragere rĕsculaţii puşcară din tufe. Intre alţii fură rĕniţî în piciorŭ comisariulŭ comitatului şi în mână cu o furcă de ferŭ şi locotenentulŭ Londvai. „Se pare, încheiă raportulŭ, că v. col. Schultz cugetă acum cu totulŭ altfelŭ despre rĕsculaţii aceştia de cum vorbia mai înainte.« — Rĕsculaţii făcuse în grabă mare tăieturî de păduri ca sĕ împedece retragerea lui Schultz. Din causa acésta locot. Probst, care alergă cu 60 husarî în ajutorulŭ v. colonelului n'a putută străbate până la elŭ. Schultz scăpă numai prin aceea, că în urma poruncii lui Horia ţĕranii sĕ retraseră către Bălăşienî. In lupta dela Remeţî, în care ţĕranii au învinsŭ, spunŭ rapórturile oficiale că ei strigau: »Odată cu capulŭ ficiorî, că vine Horia cu ţéra.« — In 27 Nov. maiorulŭ Stoianich plecă din Deva cu 320 soldaţî ca sĕ ocupe Zarandulŭ. Elŭ ajunse la Bradŭ tocmai după ce trupa ţĕranilorŭ plecase spre Abrudŭ. Căpitanulŭ Crişanŭ audindŭ că armata a intratŭ în Zarandŭ, se întórse înapoi cu trupa, alungă pe Stoianich din Bradŭ, îî tăiă linia de retragere către Deva şi după o luptă înverşunată îlŭ aruncă spre ţéra ungurescă. Maiorulŭ Stoianich se retrase spre Halmagiŭ şi trimise după ajutorŭ în Ungaria. Crişanŭ cu ţĕranii îlŭ urmări necurmatŭ. Ca sĕ scape din critica situaţiune Stoianich încheiă cu trupa lui Crişanŭ în préjma Halmagiului o împăciuire »ca ţĕranii de aicî înainte sĕ fie militari şi sĕ fie supuşî numai împĕratului.« — In acelaşî timpŭ se întêmplă o luptă la Lupşa. Maiorulŭ Dolcinengo vrêndŭ a străbate cu o trupă de 70 soldaţî către Bistra, îndată ce eşî din comuna Lupşa fù atacatŭ de ţĕranî şi respinsŭ cu perderî însemnate. Locotenentulŭ Mesterhazi alergă în ajutorulŭ maiorului, dér ţĕranii îi ţinură drumulŭ la Valea Vinţii şi puşcară pe Mesterhazi şi 8 soldaţî.

Infrângerile armatei băgară spaimă mare în nobilime. Comitatele şi guvernulŭ se rugaŭ de împĕratulŭ sĕ trămită mai multă armată în Ardélŭ. Br. Preisz se escusă cu „lipsa de provisiunî.« Impĕratulŭ scrise cu data 13 Decemvre baronului Brukenthal, că rapórtele se contradicŭ şi nu póte sĕ-şî facă o judecată sigură, dér vede că ordinile sale parte n'au fostŭ urmate, parte s'au procedatŭ cu mijlóce prea slabe. Intr'aceea se apropiă diua decisivă. In 4 Decemvre vice colonelulŭ Kray cu 400 grănicerî sécui plecă în ajutorulŭ maiorului Stoianich. Elŭ era însoţitŭ de episcopulŭ Nichiticî. In aceeaşî di, 4 Dec., episcopulŭ convocă o adunare de preoţî şi ţĕranî la biserica din comuna Ţebea, singura comună din totŭ Zarandulŭ, care nu luase parte la revoluţiune şi după ce îi dojeni seriosŭ, preoţii şi ţĕranii declarară că se vorŭ supune. Asemenea adună pe preoţî şi ţĕranî din 25 comune în Bradŭ apoi alte comune în Crisciórŭ şi astfelŭ se liniştiră satele din Zarandŭ numai cu simpla autoritate a episcopului. Mai remaseră în stare de revoluţiune numaî comunele din partea de către Blăscenî. In 7 Dec. episcopulŭ şi armata plecară sĕ liniştéscă şi pe ţĕranî pe aicî, însĕ la marginea hotarului dintre Mihălenî şi Blăşienî, unde se strimoréză valea Crişului, avangarda armatei fù întêmpinată de vreo 600 ţĕranî armaţî, carî o opriră sĕ trécă pe acolo. Episcopulŭ trimise la ţĕranî doi preoţî ca sĕ-î dojenéscă şi îmblândéscă şi pre când ţĕranii discutau cu preoţii, carî le promiteu iertare şi dreptate din partea guvernului, vice-colonelulŭ Kray făcea disposiţiunile de atacŭ. După ce preoţii s'au întorsŭ fără resultatŭ Kray deschise focŭ asupra ţĕranilorŭ din două părţî, ér în centru îi atacă cu cavaleriă.

de rĕsboiu, în anulŭ 1866 fù aplicatŭ ca adlatus pe lângă directorulŭ artileriei dela armata operătóre. Ca preşedinte alŭ comisiunei technice, administrative militare, fu decoratŭ pentru meritele sale deosebite, pentru armarea cea nóuă a armatei, cu ordinulŭ corónei de ferŭ clasa II, ca ministru de rĕsboiu imperialŭ fù decoratŭ pentru meritele ce şi-lea căştigatŭ pentru construcţiunea, producţiunea şi procurarea materialului nou de artileriă cu ordinulŭ corónei de ferŭ clasa I. In 19 Octomvrie 1878 cu ocasiunea operaţiunilorŭ terminate în teritoriulŭ ocupatŭ fù decoratŭ ministru imperialŭ de rĕsboiu cu marea cruce a ordinului leopoldinŭ.

## Instrucţiunea publică în Francia.

D. Antoniu Dubost a făcutŭ, ḑice »Românulŭ,« anulŭ acesta raportulŭ asupra bugetului instrucţiunei publice în Francia. Acestŭ raportŭ, ḑice »Le Temps'« se póte resumá astfelŭ: »Am făcutŭ în trecutŭ cele mai marĭ sacrificiĭ pentru instrucţiune şi realisatŭ mari progrese. Vom face în viitorŭ şi mai marĭ progrese; pentru momentŭ însă nu putemŭ face nimicŭ.« In realitate se face mai puţinŭ decâtŭ nimicŭ, căcĭ în locŭ d'a înaintá bugetulŭ care a căştigatŭ aprópe 100 milióne în ceştĭ 10 anĭ din urmă, care trebuia sĕ obţie încă 150 milióne în cei 10 anĭ viitorĭ, se oprescc de odată, merge chiar îndĕrĕtŭ, se coborâ dela 139 milióne la 132, decĭ are o scădere de 7 milióne.

Raportulŭ ḑice că toţĭ cei carĭ au studiatŭ serviciulŭ actualŭ alŭ instrucţiunei publice suntŭ convinşĭ, că trebuescŭ sĕ se cheltuéscă 240 séu 250 milióne pe anŭ.

Suntemŭ sicurĭ, ḑice ḑiarulŭ francesŭ, că acésta sumă este încă mică. Citindŭ unŭ calculŭ făcutŭ de raportatorŭ, vedemŭ că dênsulŭ după ce măresce primele sale prevederĭ cu 30 milióne, vorbeşce despre necesitatea de a se înfiinţá 30,000 pe posturĭ de noi institutorĭ.

In privinţa casei de economii scolare, care împrumută banĭ séu dă subvenţiunĭ comunelorŭ pentru construirea şi mobilarea scólelorŭ, raportulŭ amintesce că ea a fostŭ înfiinţată în 1878, a primitŭ dela 1878 la 1884, 542,200,000 lei, şi că ea este aḑĭ aprópe deşertă şi n'a făcutŭ încă nicĭ jumĕtate din lucrarea ce trebuia sĕ facă, căcĭ raportatorele calculă, că peste câţĭ-va anĭ va trebuí sĕ se mai verse în acéstă cassă mai multŭ de 600 milióne, ceea ce va ridicá cheltuelile totale la 1 miliardŭ 142 milióne. Raportatorele face mai multe combinaţiunĭ spre a curmá dificultăţile ce va întêmpiná viitorulŭ bugetŭ. Ele ajungŭ tóte la unŭ împrumutŭ. Spre a plătí interesele şi amortisá capitalulŭ sumelorŭ împrumutate, dênsulŭ nu crede că sumele ce trebuescŭ înscrise în bugetŭ, în condiţiunile cele mai bune, sĕ fie mai micĭ ca 30 milióne.

### Ce trebue sĕ se vênḑă, ce trebue sĕ se păstreze?

(Urmare şi fine.)

Conclusiune. — Ce vorŭ ḑice agricultorii noştri la aceste cantităţĭ enorme de grâu, cu care Europa se alimentéză din alte ţĕrĭ; ér ţéra nóstră pe care unii au încă vechiulŭ şi rĕulŭ obiceiu de a o numi grânarulŭ Europei: pe când în realitate din statisticele şi studiile ómenilorŭ capabilĭ care se ocupă ḑilnicŭ cu producţiunea ţĕrilorŭ agricole, nicĭ nu ne mai numĕră cu numele decâtŭ ne amintescŭ între ţĕrile a căror producţiune este póte cu totulŭ neînsemnată. Cu alte vorbe, deşĭ n'ar produce ţara nóstră nicĭ unŭ bobŭ de grâu, tĕrgurile şi consumaţiunea Europei n'are sĕ sufere nimicŭ. Pe când agricultorii noştri au cugetatŭ totdéuna din contră, că dacă n'ar fi întinsŭ semĕnăturile de grâu, şi póte dacă n'ar fi adusŭ şi plugurĭ cu vaporŭ, ca sĕ pótă face şi mai multă sĕmĕnătură, póte o ticăloşiă de fómete s'ar fi începutŭ printre aceia cari se uită cam cu ochii codişŭ spre Dunărea de josŭ; afară de aceea, dacă nu s'ar fi cumpĕratŭ plugurile de vaporŭ, pe care le mai róde în ascunsŭ şi rugina, acele ḑeci de mii de lei noi s'ar fi pututŭ întrebuinţa pentru o altă ameliorare în folosulŭ populaţiunei nóstre agricole s'au pentru o întreprindere industrială, în care s'ar fi pututŭ consuma şi preface o parte din produsele brute ale agriculturei nóstre; séu se puté face o scóla practică de agricultură, care ar fi avutŭ de scopŭ de a luminá o parte din copii sĕtenilorŭ, şi de a ridicá starea cea ruinată în care se găsesce agricultura nóstră. Dér fie-care e stăpânŭ pe banulŭ şi munca sa.

Părerea nóstră a fostŭ totdéuna contra plugului cu vaporŭ, care are de scopŭ nu de a mai perfecţioná agricultura nóstră, ci din contră a o mai ruina.

Producţiunea grâului în Moldova în anulŭ acesta ar fi fostŭ mai multŭ decâtŭ bogată, décă grindina n'ar fi causatŭ atâtea daune. In Muntenia din contră producţiunea a fostŭ mai sĕracă, dér cu tóte acestea magaziile sunt pline şi cu grâne încă din anulŭ trecutŭ, care ascepta pe fiecare ḑi ca speculatorii sĕ mărescă preţurile, spre a'şĭ lua drumurile spre tĕrgurile Europei. Agricultorii noştri când facŭ semĕnăturile de tómnă nu se mai gândescŭ că mai sunt şi alte ţĕrĭ pe pămêntŭ carĭ producŭ grâu mai bunŭ şi cu cheltuială mai puţină decâtŭ noi; nu se mai gândescŭ (ceea ce rĕu facŭ) nicĭ la consumaţiunea interióră, ci numai la consumaţiunea esterióră de aceea caută cu orĭce chipŭ a semĕna câtŭ se va puté mai multŭ grâu.

Décă ar avé în vedere producţiunea de grâne străine şi décă s'ar basa şi pe consumaţiunea interióră, noi credemŭ că celŭ puţinŭ acei agricultorĭ, carĭ sunt mai luminaţĭ s'ar mai mărgini în semĕnătura grâului, şi ar căutá sĕ studieze alte mijlóce mai folositóre pentru progresulŭ agriculturei, decâtŭ cum este astăḑĭ cultura grâului, care în anulŭ acesta a ajunsŭ sĕ se vêndă cu unŭ preţŭ scăḑutŭ ne mai pomenitŭ, adecă chila de grâu de 400 oca cu o greutate de 61 l. v. s'a vêndutŭ cu preţulŭ de 65 l. n. séu în schimbŭ s'ar fi pututŭ da pe 30 de găinĭ grase, séu pe 18 gâsce orĭ pe 10 curcanĭ graşĭ. Ce felŭ de muncă cere cultura grâului şi ce muncă şi cheltuială cere crescerea paserilorŭ de curte?

Strigămŭ mereu că n'avemŭ vite de muncă, adică boi şi cai, n'avemŭ vacĭ de lapte; fiindcă târgurile nóstre sunt pline de unturĭ şi brânḑeturĭ străine, n'avemŭ oi de rasă; capre carĭ sunt vacile sĕracilorŭ; lipsescŭ rîmătorii şi paserile de curte; dar în schimbulŭ acestorŭ animale şi paserĭ, din care astăḑĭ décă le-amŭ avé amŭ trage folóse enorme, fără ca sĕ le mai ţinemŭ închise câte doi anĭ prin magazii; în schimbulŭ acestora avemŭ grâne semĕnate cu plugulŭ cu vaporŭ şi altele astupate cu sapa printre semĕnăturile de porumbŭ, ér altele semĕnate în mirişte, la tóte aceste soiurĭ de grâne provenite prin deosebite culturĭ, ne uitămŭ la ele cum stau închise în magazie, şi asceptămŭ ca sĕ debordeze mărîle şi oceanele, ca corăbiile carĭ aducŭ grânele străine în Europa sĕ fiă împedecate în drumulŭ lorŭ, séu sĕ se prăpădéscă, ca cu chipulŭ acesta sĕ se pótă desface şi grânele din ţéra nóstră. „Alte timpurĭ, alte isvóre, alte trebuinţe, ḑice agronomulŭ învĕţatŭ.« Omulŭ cu esperienţă şi cu judecată nu se mai conduce după vechile obiceiurĭ şi după vechile esperienţe; ci studiază totd'auna noile resurse carĭ sunt mai avantagióse la preţŭ şi la producţiune şi mai sigure la consumaţiune, şi nu piséză nicĭ odată apă în piuă, după cum se piséză la noi!

Se scie că animalele nóstre domestice scadŭ pe fiecare anŭ atâtŭ în calitate cât şi în cantitate, producţiunile agricole sunt de comunŭ de o calitate inferióră şi nesuficiente pentru populaţiunea nóstră, îmbunătăţirile adevĕrate agricole sunt rarĭ ca pana de corbŭ albă, de mĕsurĭ de îndreptare nicĭ că se mai pomenesce, populaţiunea nóstră cade şi se sĕrăcesce pe fiecare ḑi şi este înlocuită cu nouĕ elemente străine de rasă şi sânge, şi care cată tóte mijlócele posibile spre a întroduce duşmăniile şi intrigile printre poporŭ, ér pe de altă parte póte prin alŭ şéptelea némŭ caută a se compromite instituţiunile nóstre carĭ au de scopŭ de a mai instrui, moralisá şi îmbunătăţí starea de ignoranţă a poporului!

Toţĭ vedemŭ că crisa agricolă şi economică bântue tótă ţéra, toţĭ strigămŭ că mântuirea şi scăparea de tóte neajunsurile de care suferimŭ nu potŭ să aibă altŭ leacŭ de câtŭ numai dacă se vorŭ lua mĕsurĭ de susŭ, căcĭ de josŭ nu se potŭ! Şi de ce nu s'ar puté şi de josŭ? După noi dacă ar fi bună-voinţă s'ar puté luá mĕsurile de îndreptare şi de josŭ ca şi de susŭ.

De susŭ ar trebui sĕ asceptămŭ nisce mĕsurĭ seriόse luate în contra convenţiunilorŭ comerciale, pe câtŭ se va puté, etc. etc., aplicarea unei programe care sĕ aibă de scopŭ de a equilibra şi de a întroduce interesele comune între agricultura mare şi mică ridicândŭ cu orĭ-ce chipŭ pe cea din urmă.

Ear de josŭ se asceptă munca şi activitatea, iar nu lenea şi trândăvia, respectulŭ şi iubirea, nu ura şi duşmănia, după cum sĕ observéză că se petrecŭ lucrurile la noi; în adevĕrŭ dacă grânele Australiene şi Indiene au ajunsŭ sĕ ne facă concurenţe cu grânele lorŭ nu numai pe pieţele Europei, şi chiar în ţéra nóstră, atuncĭ ce avemŭ sĕ mai ḑicemŭ cu progresulŭ agriculturei nóstre? Ce vorŭ mai ḑice în casulŭ acesta cei cu miile de chile de grâu în magazie, carĭ se ţinŭ marĭ agronomĭ, fără sĕ scie celŭ puţinŭ că ce felŭ de carte se învaţă într'o scólă de agricultură órganisată? Ce vorŭ ḑice filosofiĭ carĭ se pricepŭ în cestiunile economice şi agricole ca pescarii la ferăriă şi ca lemnarii la pădurăriă, şi carĭ nu sciu sĕ facă deosebire între agronomŭ, agricultorŭ şi muncitorŭ!

»Economia rurală,« mai în fiecare numĕrŭ a arĕtatŭ greşelile cu voe şi fără voe, dar ceea ce s'a scrisŭ a rĕmasŭ pe hârtiă; fiindcă cei competinţĭ nu sunt competenţĭ, orĭ cei necompetinţĭ în ale economiei şi agriculturei se credŭ mai competenţĭ decâtŭ Papa dela Roma în ale bisericei. Unii vĕḑêndŭ că crisa agricolă şi economică e pré bătătóre la ochĭ a căḑutŭ într'o greşélă neertată de a ḑice că trebue ca portulŭ Galaţilorŭ şi a Brăilei sĕ devină éră libere, de unde s'ar puté vedea că cei competinţĭ în materii economice, carĭ au făcutŭ sĕ se ia mĕsurile de a se oprí libertatea numitelorŭ porturĭ erau necompetinţĭ în acéstă materiă, şi în locŭ sĕ facă unŭ bine ţĕrei, a făcutŭ unŭ rĕu. Noi din contră vomŭ ḑice că s'a făcutŭ bine, şi décă trecemŭ printr'o crisă agricolă fatală pentru noi, nu trebue sĕ căutămŭ rĕulŭ la portulŭ Galaţilorŭ etc., ci în altă parte şi anume: 1. La corpurile legiuitóre, care s'a vĕḑutŭ că în atâtea rênduri a pusŭ prea puţină socotélă pe cestiunile economice şi agricole. 2. Proprietarii cei marĭ nu vorŭ cu nicĭ unŭ chipŭ sĕ facă îmbunătăţirĭ în sistemele de cultură, ca sĕ pótă profitá şi agricultorulŭ celŭ micŭ, şi ceea ce s'a practicatŭ sub strĕmoşii noştri, se practică mai rĕu astăḑĭ. 3. La aceia care se amestecă în cestiunĭ de »economiă naţională' fără ca sĕ fie competinţĭ în acéstă materie. 4. Guvernulŭ ar trebui sĕ ia mĕsurĭ seriόse spre a impune acelora carĭ cultivă moşiile statului, unele metode mai raţionale de cultură, mai economice şi mai folositóre pentru luminarea ţĕranului de câtŭ cultura grâului; în casulŭ acesta credemŭ că vorŭ fi căutaţĭ şi elevii eşiţĭ din scóla de agricultură, carii vorŭ contribuí la rĕdicarea agriculturei, după cum au contribuitŭ şi contribuescŭ la ridicarea silviculturei. Căcĭ orĭ ce s'ar ḑice, adevĕrulŭ nu póte sĕ se ascundă,

**„Economia rurală."**

O luptă înverşunată se încinse, 85 de ţĕranĭ căḑură în luptă, mai mulţĭ fură rĕniţĭ şi 15 prinşĭ. Despre perderile armatei raportele nu amintescŭ nimicŭ. Intre ţĕranii căḑuţĭ se află şi căpitanulŭ lorŭ Mihaiu Bibarţŭ din Blăşienĭ. Acum întregŭ districtulŭ Zarandului se afla în mâna armatei. Stoianich şi Kray liberară 103 femei nobile, îmbrăcate în haine ţĕrănescĭ, din captivitatea ţĕranilorŭ şi le espedară pe 29 de carĕ la Deva. Infrângerea dela Mihălenĭ, ḑice autorulŭ, este a se atribuí în prima liniă intervenţiunei preoţilorŭ trămişĭ de episcopulŭ Nichiticĭ. Auḑindŭ de acéstă desastru ţĕranii dela Remeţĭ şi Mogoşĭ se supuseră de bună voiă, ér cei din domeniulŭ Offenbăii şi cei dela Riulŭ-mare şi Vidra se retraseră cu toţii la Câmpenĭ sub comanda lui Horia. Zarandulŭ, Zlatna, Mogoşulŭ şi Abrudulŭ ajunseră în mâna armatei, mai rĕmase numai trupa dela Câmpenĭ. In contra acestuia plecă în 11 Decemvre v. colonelulŭ Schultz cu 750 soldaţĭ şi câteva tunurĭ. Elŭ intră în aceeaşĭ ḑi în Câmpenĭ. Peste nópte însĕ ţĕranii îlŭ înconjurară de tóte părţile, îi tăiară linia de retragere cătră Abrudŭ şi-i prinseră unŭ carŭ de provisiunĭ. Schultz cerŭ ajutorŭ şi în ḑiua următóre plecară v. col. Kray din Abrudŭ, Ott din Bucium, Stoianich din Zarandŭ şi Dolcinengo din Remeţĭ, în ajutorulŭ lui. Tunurile bubuiră din nou şi Schultz fù scăpatŭ. Acum căḑuse şi Câmpenii, mai rĕmase Albaculŭ şi câteva comune din domeniulŭ Ofenbăii, Vice-col. Schultz plecă în 16 Dec. cu 700 soldaţĭ asupra Albacului. Se vorbia că pe lângă Horia au mai rĕmasŭ numai vr'o sută de rĕsculaţĭ. Intr'aceea funcţionarii din comitatulŭ Huniădórei forţau comunele românescĭ de pe Valea Mureşului şi de pe Valea Streiului sĕ dea declaraţiunĭ în scrisŭ că se lapădă de Horia şi de partida lui.

(Va urmă).

## SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. alŭ »Gaz. tranz.«)

**Pesta,** 25 Noemvre. — Comisiunea dietei pentru reforma camerei magnaţilorŭ a primitŭ propunerea ministrului preşedinte, după care aceia, carĭ nu suntŭ după naştere cetăţenĭ ungarĭ, potŭ deveni membri camerei magnaţilorŭ numai cu admiterea dietei; mai departe ministrulŭ preşedinte s'a declaratŭ cu hotărîre în contra primirii episcopilorŭ titularĭ ca membri ai camerei magnaţilorŭ.

**Timişóra,** 25 Noemvre. — Proba iluminării electrice a reuşitŭ splendidŭ.

## DIVERSE.

**Unŭ orbŭ estraordinarŭ.** — Unulŭ din orbii cei mai estraordinarĭ şi carĭ şi-au făcutŭ unŭ nume în sciinţă este englesulŭ Saunderson. Dênsulŭ perduse vederea la vêrsta de unŭ anŭ, ceea ce nu-lŭ împedecă sĕ profeseze la universitatea din Cambridge cu cea mai mare distincţiune, matematicele şi.... optica!

In schimbulŭ simţului perdutŭ, acelŭ alŭ pipăitului dobêndise o simţibilitate atâtŭ de delicată în câtŭ într'o colecţiune de medalii, dênsulŭ deosebea cele adevĕrate de cele false, orĭ câtŭ de bine imitate ar fi fostŭ aceste din urmă.

După impresiunea aerului asupra feţei séle elŭ recunoscea că unŭ corpŭ solidŭ era aşeḑatŭ dinaintea lui, ceea ce egala aprópe simţibilitatea lui subtilă cu aceea a liliacilorŭ, care fiindŭ lipsiţĭ în modŭ sperimentatŭ de tóte celelalte lumĭ de simţibilitate nu se călăuzescŭ mai puţinŭ, ca şi cum ar avé ochĭ, prin nisce căi cât se póte de înguste pe unde potŭ fugĭ. Organulŭ auḑului nu mai puţinŭ desvoltatŭ permitea lui Saunderson sĕ aprecieze cele mai micĭ sunete. El puté sĕ apreţieze mărimea unei săli unde era întrodusŭ, sĕ socotéscă distanţa care 'lŭ despărţia de ziḑŭ, etc.

**Editorŭ: Iacobŭ Mureşianu.**
**Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurel Mureşianu**

**Cursulŭ la bursa de Viena**
din 24 Noemvre st. n. 1884.

| | |
|---|---|
| Rentă de aurŭ ungarâ 6% | 123.60 |
| Rentă de aurŭ 4% . . . | 95.40 |
| Rentă de hârtiă 5% . . | 90.35 |
| Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare . . . . . . . | 144.— |
| Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune) . . . | 98.— |
| Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune) . . . . | 119.— |
| Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune) . . . . | 105.50 |
| Bonurĭ rurale ungare . . | 100.75 |
| Bonurĭ cu cl. de sortare | 100.25 |
| Bonurĭ rurale Banat-Timișŭ . . . . . . . . . | 100.— |
| Bonurĭ cu cl. de sortare | 99.50 |
| Bonurĭ rurale transilvane | 100.75 |
| Bonurĭ croato-slavone . . | 100.— |
| Despăgubire p. dijma de vinŭ ung. . . . . . . . | 98.— |
| Imprumutulŭ cu premiu ung. . . . . . . . . . | 117.— |
| Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului . | 115.80 |
| Renta de hărtiă austriacă | 81.60 |
| Renta de arg. austr. . . | 82.80 |
| Renta de aurŭ austr. . . | 103.95 |
| Losurile din 1860 . . . | 135 25 |
| Acțiunile băncel austro-ungare . . . . . . . . | 871.— |
| Act. băncel de creditŭ ung. | 304.75 |
| Act. băncel de creditŭ austr. | 301.80 |
| Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ . . . . . | 5.78 |
| Napoleon-d'orĭ . . . . . | 9.74½ |
| Mărcĭ 100 împ. germ. . . | 60.10 |
| Londra 10 Livres sterlinge | 122.90 |

**Bursa de Bucuresci.**
Cota oficială dela 10 Noemvre st. v. 1884.

| | Cump. | vênd. |
|---|---|---|
| Renta română (5%). . . . | — | — |
| Renta rom. amort. (5%) . . | — | — |
| » convert. (6%) . . | — | — |
| Împr. oraș. Buc. (20 fr.) . . | — | — |
| Credit fonc. rural (7%) . . | — | — |
| » » » (5%) . . | — | — |
| » » urban (7%) . . | — | — |
| » » » (6%) . . | — | — |
| » » » (5%) . . | — | — |
| Banca națională a României | — | 1335 |
| Ac. de asig. Dacia-Rom. . . | — | 327 |
| « » » Națională . . | — | — |
| Aurŭ . . . . . . . . . | — | 10.50% |
| Bancnote austriace contra aurŭ | 2·07 | 2.08 |

Cursulu pieței Brașovŭ
din 25 Noemvre st. n. 1884.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Bancnote românescĭ . . . . | Cump. | 8 70 | Vênd. | 8.75 |
| Argint românesc . . . . . . | » | 8.20 | » | 8.25 |
| Napoleon-d'orĭ . . . . . . . | » | 9.67 | » | 9.70 |
| Lire turcescĭ . . . . . . . . | » | 10.94 | » | 10.98 |
| Imperialĭ . . . . . . . . . | » | 9.94 | » | 9.97 |
| Galbenĭ . . . . . . . . . . | » | 5.67 | » | 5.70 |
| Scrisurile fonc. »Albina« . . | » | 100.— | » | 101.50 |
| Ruble Rusescĭ . . . . . . . | » | 124. | » | 125.— |
| Discontulŭ | » | . . . 7—10 % pe anŭ. | | |

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ se potŭ cumpĕra în tutungeria lui **Gross** (în casa prefecturei.)



# Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** și pe linia **Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta** a căleĭ ferate orientale de statŭ reg. ung.

**Predealŭ-Budapesta**

| | Trenŭ accelerat | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus | Trenŭ de persóne |
|---|---|---|---|---|
| Bucurescĭ | 7.15 | — | — | — |
| **Predealŭ** | 1.09 | — | — | 9.50 |
| Timișŭ | 1.33 | — | — | 10.15 |
| Brașovŭ ( | 2.06 | — | — | 10.50 |
| ( | 2.16 | 6.30 | 5.45 | |
| Feldióra | 2.44 | 7.09 | 6.28 | |
| Apatia | 3.03 | 7.41 | 7.07 | |
| Agostonfalva | 3.18 | 8.09 | 7.42 | |
| Homorodŭ | 3.51 | 8.53 | 8.51 | |
| Hașfaleu | 4.51 | 10.18 | 10.52 | |
| Sighișóra | 5.11 | 10.55 | 11.56 | |
| Elisabetopole | 5.39 | 11.36 | 12.43 | |
| Mediașŭ | 6.00 | 12.11 | 1.23 | |
| Copșa mică | 6.29 | 12.35 | 2.07 | |
| Micăsasa | — | 12.54 | 2.27 | |
| Blașiu | 7.02 | 1.29 | 3.06 | |
| Crăciunelŭ | — | 1.45 | 3.22 | |
| Teiușŭ | 7.38 | 2.26 | 4.15 | |
| Aiudŭ | 7.55 | 2.48 | 4.44 | |
| Vințulŭ de susŭ | — | 3.12 | 5.10 | |
| Uióra | — | 3.19 | 5.19 | |
| Cucerdea | 8.24 | 3.36 | 5.47 | |
| Ghirișu | 8.48 | 4.10 | 6.38 | |
| Apahida | — | 5.39 | 8.51 | |
| Clușiu ( | 10.08 | 5·59 | 9.18 | |
| ( | 10.18 | 6.28 | 8.00 | |
| Nedeșdu | — | 6.54 | 8.34 | |
| Ghirbĕu | — | 7.10 | 8.59 | |
| Aghirișŭ | — | 7.25 | 9.35 | |
| Stana | — | 7.49 | 10.16 | |
| Huiedinŭ | 11.33 | 8.11 | 11.04 | |
| Ciucia | 12.06 | 8.52 | 12.17 | |
| Bucia | — | 9.11 | 12.47 | |
| Bratca | — | 9.29 | 1.21 | |
| Rév | 12.51 | 9.52 | 2.05 | |
| Mező-Telegd | 1.21 | 10.27 | 3.08 | |
| Fugyi-Vásárhely | — | 10.46 | 3.39 | |
| Várad-Velințe | — | 10.56 | 3.55 | |
| Oradia-mare ( | 1.49 | 11.04 | 4.06 | |
| ( | 1.54 | 11.14 | 7.30 | |
| P. Ladány | 3.14 | 1.47 | 11.05 | |
| Szolnok | 5.10 | 4.40 | 2.37 | |
| **Buda-pesta** | 7.30 | 7.44 | 6.40 | |
| Viena | 2.00 | 6.20 | 2.00 | |

**Budapesta—Predealŭ**

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus | Trenŭ accelerat | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|---|---|
| Viena | 8.25 | 8.35 | 3.30 | 8.00 |
| **Budapesta** | 8.00 | 6.55 | 9.45 | 2.47 |
| Szolnok | 11.24 | 10.55 | 12.18 | 6.36 |
| P. Ladány | 2.01 | 2.04 | 1.59 | 10.09 |
| Oradea mare ( | 4.11 | 5.13 | 3.20 | |
| ( | 4.21 | 9.37 | 3.25 | |
| Várad-Velencze | 4.29 | 9.45 | — | |
| Fugyi-Vásárhely | 4.40 | 9.59 | — | |
| Mezö-Telegd | 5.02 | 10.28 | 3.56 | |
| Rév | 5.46 | 11.41 | 4.31 | |
| Bratca | 6.09 | 12.15 | — | |
| Bucia | 6.28 | 12.48 | — | |
| Ciucia | 6.52 | 1.48 | 5.28 | |
| Huiedin | 7.32 | 3.21 | 6.01 | |
| Stana | 7.51 | 3.54 | — | |
| Aghiriș | 8.12 | 4.34 | — | |
| Ghirbĕu | 8.24 | 4.52 | — | |
| Nedeșdu | 8.38 | 5.11 | — | |
| Clușiu ( | 8.57 | 5.40 | 7.08 | |
| ( | 9.23 | 6.00 | 7.18 | |
| Apahida | 9.50 | 6.29 | — | |
| Ghiriș | 11.15 | 8.14 | 8.29 | |
| Cucerdea | 12.04 | 9.49 | 8.53 | |
| Uióra | 12.12 | 9.58 | — | |
| Vințulŭ de susŭ | 12.19 | 10.07 | — | |
| Aiudŭ | 12.45 | 10.42 | 9.17 | |
| Teiușŭ | 1.15 | 11.32 | 9.40 | |
| Crăciunelŭ | 1.44 | 12.03 | — | |
| Blașŭ | 2.00 | 12.24 | 10.12 | |
| Micăsasa | 2.34 | 12.43 | — | |
| Copșa mică | 2.52 | 1.22 | 10.45 | |
| Mediașŭ | 3.27 | 2.24 | 11.07 | |
| Elisabetopole | 4.01 | 3.06 | 11.29 | |
| Sigișóra | 4.50 | 4.17 | 12.15 | |
| Hașfaleu | 5.08 | 4.51 | 12.30 | |
| Homorod | 6.47 | 7.07 | 1.32 | |
| Agostonfalva | 7.36 | 8.10 | 2.04 | |
| Apatia | 8.09 | 8.46 | 2.24 | |
| Feldióra | 8.41 | 9.20 | 2.44 | |
| Brașovŭ ( | 9.20 | 10.15 | 3.15 | |
| ( | — | 6.00 | 3.25 | |
| Timișŭ | — | 6.57 | 4.03 | |
| **Predealŭ** | — | 7.32 | 4.28 | |
| Bucurescĭ | — | — | 10.25 | |

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

**Teiușŭ-Aradŭ-Budapesta**

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|---|
| **Teiușŭ** | 2.39 | 9.50 | 8.20 |
| Alba-Iulia | 3.40 | 10.42 | 9.10 |
| Vințulŭ de josŭ | 4.04 | 11.09 | |
| Șibotŭ | 4.35 | 11.43 | |
| Orăștia | 5.02 | 12.13 | |
| Simeria (Piski) | 5.44 | 1.22 | |
| Deva | 6.05 | 1.48 | |
| Branicĭca | 6.34 | 2.21 | |
| Ilia | 7.01 | 2.54 | |
| Gurasada | 7.15 | 3.09 | |
| Zam | 7.49 | 3.48 | |
| Soborșin | 8.32 | 4.37 | |
| Bĕrzova | 9.19 | 5.30 | |
| Conopŭ | 9.40 | 5.58 | |
| Radna-Lipova | 10.16 | 6.38 | 8.24 |
| Paulișŭ | 10.32 | 6.56 | 8.41 |
| Gyorok | 10.48 | 7.15 | 9.01 |
| Glogovațŭ | 11.17 | 7.48 | 9.30 |
| **Aradŭ** ( | 12.32 | 8.05 | 9.45 |
| ( | 12.00 | 8.45 | 6.10 |
| Szolnok | 4.00 | 2.10 | 7.27 |
| **Budapesta** | 7.44 | 6.40 | — |
| Viena | 6.20 | — | — |

**Budapesta-Aradŭ-Teiușŭ.**

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|
| Viena | 8.25 | 8.35 |
| **Budapesta** | 8.00 | 6.55 |
| Szolnok | 11.14 | 12.28 |
| **Aradŭ** ( | 3.35 | 5.30 |
| ( | 4.00 | 6.20 |
| Glogovațŭ | 4.16 | 6.39 |
| Gyorok | 4.47 | 7.19 |
| Paulișŭ | 5.02 | 7.39 |
| Radna-Lipova | 5.25 | 8.11 |
| Conopŭ | 5.57 | 8.49 |
| Bĕrzova | 6.18 | 9.18 |
| Soborșin | 7.11 | 10.27 |
| Zam | 7.48 | 11.18 |
| Gurasada | 8.22 | 11.57 |
| Ilia | 8.40 | 12.27 |
| Branicĭca | 9.02 | 12.57 |
| Deva | 9.32 | 1.45 |
| Simeria (Piski) | 10.12 | 2.58 |
| Orăștiă | 10.47 | 3.46 |
| Șibotŭ | 11.14 | 4.20 |
| Vințulŭ de josŭ | 11.46 | 5.06 |
| Alba-Iulia | 12.21 | 6.15 |
| **Teiușŭ** | 12.53 | 7.00 |

**Aradŭ-Timișóra**

| | Trenŭ omnibus | Trenŭ de persóne |
|---|---|---|
| **Aradŭ** | 6.00 | 12.30 |
| Aradulŭ nou | 6.26 | 12.54 |
| Németh-Ságh | 6.51 | 1.19 |
| Vinga | 7.28 | 1.50 |
| Orczifalva | 7.49 | 2.12 |
| Merczifalva | 8.09 | 2.30 |
| **Timișóra** | 8.58 | 3.15 |

**Simeria** (Piski) **Petroșenĭ**

| | Trenŭ omnibus |
|---|---|
| **Simeria** | 3.08 |
| Streiu | 3.45 |
| Hațegŭ | 4.33 |
| Pui | 5.19 |
| Crivadia | 6.05 |
| Banița | 6.43 |
| **Petroșenĭ** | 7.00 |

**Timișóra-Aradŭ**

| | Trenŭ de persóne | Trenŭ omnibus |
|---|---|---|
| **Timișóra** | 12.25 | 5.00 |
| Merczifalva | 1.16 | 5.56 |
| Orczifalva | 1.34 | 6.16 |
| Vinga | 2.04 | 6.50 |
| Németh-Ságh | 2.25 | 7.11 |
| Aradulŭ nou | 2.54 | 7.44 |
| **Aradŭ** | 3.10 | 8.00 |

**Petroșenĭ—Simeria** (Piski)

| | Trenŭ omnibus |
|---|---|
| **Petroșenĭ** | 8.56 |
| Banița | 9.34 |
| Crivadia | 10.09 |
| Pui | 10.48 |
| Hațegŭ | 11.26 |
| Streiu | 12.06 |
| **Simeria** | 12.37 |

Tipografia ALEXI, Brașovŭ.